

Māris GRUNSKIS

DAUGAVPILS CIETOKŠŅA AIZSARGGRĀVJU MAKROZOOBENTOSS 2010. GADĀ

Rīgas Nacionālais Zooloģiskais Dārzs, e-pasts: mgrunskis@gmail.com

Daugavpils cietoksnis ir vienīgais Ziemeļeiropā bez ievērojamām izmaiņām saglabājies 19. gadsimta cietoksnis. Tā platība ir aptuveni 1 km² un pusi no tās aizņem aizsargceltnes ar aizsarggrāvjiem, ko veido pastāvīgas ūdenstilpes vai periodiski applūstošas zemienes. Cietokšņa teritorija, kur tika veikta izpēte, atrodas Daugavpilī, Daugavas labajā krastā uz rietumiem no dzelzceļa tilta. Cietoksni apjož aizsarggrāvis, kas joprojām, gandrīz pilnībā, ir saglabājis savas aprises. Cietokšņa celtniecība notika no 1810. līdz 1878. gadam. Šī fortifikācijas būve ir apzināta kā unikāls kultūrvēsturisks objekts, taču kopš tā celtniecības cietokšņa teritoriju sākuši pamazām apdzīvot dažādi dzīvnieki, sākot ar bezmugurkaulniekiem, beidzot ar sikspārņiem un citiem zīdītājiem.

Līdz ar savu lielo kultūrvēsturisko vērtību cietoksnī ir sākušies restaurācijas darbi, kam tuvākajos gadu desmitos teorētiski būtu jāskar arī aizsarggrāvjus, tāpēc svarīgi ir izpētīt to pašreizējo stāvokli bioloģiskā aspektā. Pašlaik Daugavpils cietoksnī ir pētīta Baltijā lielākā ziemojošo sikspārņu kolonija, taču ūdens bezmugurkaulnieku bentofauna līdz šim nekad nav pētīta. Kā cilvēka radītas urbanizētas teritorijas sastāvdaļa, šo aizsarggrāvju hidroekosistēma ir attīstījusies bez ievērojamas cilvēka iejaukšanās vairāk kā 130 gadus, un sākot makrozoobentosa izpēti tagad ir iespēja veikt novērojumus, kā tā mainīsies atsākoties aktīvai cilvēka darbībai.

Cietokšņa aizsarggrāvji pašreiz ir gan, kā stāvošas vai lēni tekošas ūdenstilpes, kam raksturīgas sezonālas ūdens līmeņa svārstības, gan kā applūstošas zemienes, kas dažādās cietokšņa daļās mēdz applūst pat retāk kā reizi gadā. Tos klāj bagātīga lakstaugu veģetācija, kur dažviet sāk ieviesties krūmi.

Pētījums tika veikts 2010. gada 31. augustā. Pavisam tika ievākti deviņi kvalitatīvi makrozoobentosa paraugi aizsarggrāvjos ar atšķirīgu applūšanas biežumu. Paraugi ievākti ar skrāpi ar acs izmēru 0,5 mm, fiksēti 4% formalīna šķīdumā. Šķiroti laboratorijā un noteikti izmantojot binokulāru. Uz doto brīdi konstatēts diezgan daudzveidīgs bentofaunas sastāvs – 14 taksonomiskās grupas: mazzaru tārpi (Oligochaeta), planārijas (Planaria), dēles (Hirudinea), gliemeži (Gastropoda) un gliemenes (Bivalvia), ērces (Acari), ūdenszirnekļi (Aranei), vēžveidīgie (Crustacea), spāres (Odonata), viendienītes (Ephemeroptera), makstenes (Trichoptera), tauriņi (Lepidoptera), divspārņi (Diptera) un vaboles (Coleoptera). Lielākā taksonu daudzveidība ir konstatēta gliemežiem, vabolēm un divspārņiem.